

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Pavli Laymann è Societate I: Theologiae Moralis
Compendiv[m] absolutissimum et in quinq[ue] libros
partitum**

Laymann, Paul

Moguntiae

Cap. 1. De spontaneo & voluntario.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40716

TRACTATUS II.

De Actibus Humanis voluntarijs & involuntarijs.

CAP. I.

De Spontanea & Voluntario.

1 **A**D Operationem Spontaneam requiritur, ut ab intrinseco principio procedat, & agens agnoscat quid agatur. Nam *Voluntas non fertur in incognitum*. Hinc spontaneum definitur, cuius principium est in agente, cognoscente singula, id est, ea omnia, ex quibus substantia actionis, tanquam obiecto suo, dependet V. C. Si Titius patrem ense occidat, necesse est, ut sciat esse hominem, esse patrem, esse ensem, &c. Nam actio parricidij ex natura versatur circa patrem.

2 **NB.** Spontaneo contradictorie opponitur non spontaneum: contrarie invitum, quare omne invitum est non voluntarium, sed non vice versa.

Differt autem invitum à non spontaneo, & involuntarium à non voluntario, 1. Subiecto, quia invitum & spontaneum solis substantijs cognoscentibus tribuitur, non voluntarium autem & involuntarium proprie solis intellectualibus; At verò non spontaneum & non voluntarium maxime substantijs non cognoscentibus competunt. 2. Differunt latitudine prædicationis. Omne enim invitum est non spontaneum, sicuti & omne involuntarium est non voluntarium, sed non vice versa: siqui-

siquidem ex contrario rectè infertur contradicto-
rium: *Est nigrum, ergo non album.* Non item ex con-
tradictorio contrarium, *Est non album, ergo nigrum.*
Confirmatur. Sola ignorantia facit actionem esse
non voluntariam, vt si hominem occidisti, inuincibiliter ratus esse feram, sponte homicidium non
commisisti. Non tamen sola ignorantia facit actio-
nem esse inuoluntariam; sed requiritur etiam repu-
gnantia voluntatis, vt dicaris inuitus agere. Qua-
propter, si inimicum, quem occisum vis, per inuincibilem errorem pro fera occidas, homicidium tibi
nec voluntarium erit, nec inuoluntarium. 29.

CAP. II.

De Libero.

Libera actio est, quæ post intentionem finis, & I
deliberationem rationis ex electione est.

Intentio est motus rationalis appetitûs in finem,
per media assequendum, cuiusmodi actio soli ho-
mini competit, nam solus ipse in bono cognito per-
cipit ordinem ac proportionem ad media: in qua
proportione formalis ratio finis consistit. Bruta,
quia carent intellectu, materialiter solum cognoscunt
bonum suum & finem.

Finis est, qui propter se appetitur, & cuius gratia
cætera velut media appetuntur.

Deliberatio rationis oritur ex indifferentia rerû, 2
intellectui in hac vita propositarum, quæ indifferē-
tia in eo consistit, quod nullum particulare obiectû
homini in hac vita appareat omni ex parte bonum
atque conueniens, hic & nunc necessario appeten-
dum si felix esse velit: nam in obiectis virtutum, V.
C. reperit molestiam, in obiectis vitiorum turpitu-
dinem.